

Príloha 10: Desatoro pre uľahčenie komunikácie a poskytnutia ZS osobe s PAS

1. Autizmus nie je vidieť.

Dieťa/dospelý s PAS vyzerá ako zdravý človek, avšak jeho správanie môže byť v danej situácii neprimerané (môže byť veľmi utiahnutý, hyperaktívny, netaktný, občas ich správanie môže pôsobiť arogantne). Je dôležité porozumieť príčine takéhoto správania a prejavíť vyššiu mieru tolerancie. Môže ísť o prejav neprekonateľného strachu a úzkosti z neznámeho prostredia, cudzích ľudí a z novej situácie alebo problému (vrátane bolesti), ktorý osoba s PAS nevie komunikovať.

2. Prítomnosť a spolupráca so sprevádzajúcou osobou u dieťaťa a dospelého s PAS.

Sprevádzajúca osoba môže byť pri vyšetrení veľmi nápomocná a pre osobu s autizmom plní podobnú funkciu ako vodiaci pes pre zrakovo znevýhodnenú osobu. Poskytuje jej pocit bezpečia a orientácie v zložitom sociálnom prostredí a tiež vie poskytnúť dôležité informácie o stave pacienta s PAS. Taktiež môže odporučiť primerané spôsoby komunikácie a prístupu.

3. Objednanie vyšetrenia na presný čas.

Ľudia s PAS majú často pridruženú poruchu ADHD, a preto nedokážu pokojne sedieť v čakárni, navyše bývajú rozrušení z cudzieho prostredia a môžu mať zvýšenú citlivosť na senzorické podnety (hlasné zvuky, plač iných pacientov, ostré a blikajúce svetlá, rýchle pohyby a pod.). Je vhodné, aby sa čas strávený v čakárni skrátil na minimum.

4. Trpezlivý a empatický prístup k osobám s PAS.

Je potrebné rešpektovať pacientov strach, nadmernú reakciu na bolesť pri zákroku alebo potrebu dlhšej adaptácie. Komunikácia s pacientom má byť čo najjednoduchšia, trpezlivá, pomalá a vecná, s možnosťou opakovaného vysvetlenia. Je potrebné vyhýbať sa intruzívnym prístupom (napr. fyzickému obmedzeniu dieťaťa proti jeho vôli), ktoré môžu viesť k psychotraumatizácii a zhoršeniu spolupráce do budúcnosti. Je dôležité dbať na vhodnú komunikáciu smerom k rodičovi / zákonnému zástupcovi / asistentovi. Pri inštrukciách je nápomocné používanie výraznej a jednoznačnej gestikulácie – napr. ukážete na kreslo, na ktoré si má dieťa sadnúť. Niektorí pacienti s PAS nedokážu odpovedať na otázky, preto sa pýtajte sprevádzajúcej osoby a nečakajte na odpoveď od dieťaťa.

5. Dostatok času na vyšetrenie dieťaťa/dospelého s PAS.

Pacienti s PAS majú často problém s porozumením reči a s abstraktným myslením, preto je vhodné pacientovi poskytovať informácie jednoduchými vetami, prípadne niektoré informácie povedať opakovane a poskytnúť čas na adaptáciu.

6. Pacienti s PAS sú často nadmerne citliví na zmyslové vnemy.

Preto je potrebné pripraviť sa na zvýšenú citlivosť na zvuky, svetlo, pachy alebo dotyk neznámej osoby. Na zmiernenie rušivých podnetov je možné v každej ambulancii – stlmiť zvuk, svetlo, použiť slúchadlá alebo slnečné okuliare, ak pacientovi vadí príliš silné svetlo (napr. pri zubnom ošetrení).

7. Možnosť prípravy na vyšetrenie/zárok.

Umožniť opätovné návštevy ambulancie (napr. u zubára), alebo použiť vizuál – procesuálne schémy k jednotlivým úkonom – rodič / zákonný zástupca môže dieťa dopredu pripraviť na vyšetrenie pomocou obrázkových systémov, ktoré je vhodné mať aj v čakárni, aby si ich dieťa mohlo prezrieť.

8. Možnosť mať pri vyšetrení vlastné predmety.

Ak to povaha vyšetrenia/zároku dovoľuje, je vhodné umožniť osobe s PAS mať pri sebe vlastné predmety, ktoré jej prinášajú pocit istoty (napr. obľúbená hračka, tablet, telefón), prípadne umožniť konzumáciu 0pochutiny v malom množstve (napr. chrumka, chips, cukrík).

9. Zváženie potreby realizovaných vyšetrení.

Je nutné zvážiť riziko verus benefit vyšetrenia pre možné traumatizovanie dieťaťa aj rodičov / zákonných zástupcov. Zároveň je potrebné nevyhýbať sa potrebným vyšetreniam iba z dôvodu horšej realizovateľnosti (s rizikom premeškania poskytnutia potrebnej ZS) a investovať čas do prípravy pacienta na vyšetrenie (najmä v ranom veku, kedy si vytvára návyk na celý život).

10. Hospitalizácia pacienta by mala byť dôkladne zvážená.

Ak je nevyhnutná hospitalizácia dieťaťa/dospelého s PAS, je vhodné aby bol pobyt v nemocnici realizovaný so sprevádzajúcou osobou v akomkoľvek veku pacienta. Môže byť nápomocná pre samotného pacienta a zároveň pre zdravotnícky personál (mnohokrát si pacient nedokáže zabezpečiť samoobslužné činnosti vrátane hygieny, nedokáže prejsť z jednej ambulancie do druhej, nedokáže sa orientovať v neznámych priestoroch napriek plnej fyzickej funkčnosti).